

LES SELVES DE LA SEGARRA

Albert Turull

Hi ha al nostre país (ara parlo de Catalunya, no específicament de la Segarra, encara) alguns llocs ben coneguts que duen el nom de **la Selva**: sobretot, una comarca sencera, entre Girona i el Montseny, avui amb capital a Santa Coloma de Farners (històricament era més gran) i un sector –amb Lloret de Mar, Tossa de Mar i Blanes– que és conegut com la Selva marítima (perquè és, en efecte, la part de la comarca que arriba fins al mar), i que correspon a l’extrem meridional (sud) de la mundialment famosa Costa Brava (un nom que, tanmateix, sembla que és un invent entre turístic i literari de fa aproximadament cent anys, al primer terç del segle XX). Però això no és tot, ja que just a l’altre extrem (el nord) de la mateixa embravida –i ara bastant esbravada– costa, cap al Cap de Creus, hi ha un parell de pobles, ben coneguts també, que es diuen **la Selva de Mar** i **el Port de la Selva**, i és clar que ja no tenen res a veure, directament, amb la comarca de la Selva abans comentada; sí que hi tenen relació, en canvi, llocs com Caçà o Cassà de la Selva i Fornells de la Selva, oficialment al Gironès, perquè en aquests casos es tracta simplement de la típica no coincidència

entre comarques naturals i comarques oficials, una cosa de la qual a la Segarra en sabem moltíssim (Calonge de Segarra és de l’Anoia, Aguilar de Segarra del Bages, etc.) però que, en realitat, es dóna o es pot donar una mica per tot arreu: Bellcaire d’Urgell i Bellmunt d’Urgell són de la Noguera, Areny de Noguera de la Ribagorça, Sant Sadurní d’Anoia de l’Alt Penedès, etc. Per cert: en els darrers casos la clau són els rius, no ben bé les comarques que en prenen el nom, però aquesta ja és una altra història, que potser aprofitaré per desenvolupar en una altra ocasió.

Reprement el cas de **la Selva**, hi ha altres pobles i poblets, i fins caseries disperses i paratges rurals, vers la muntanya, que es diuen igual o semblant (per exemple, al Vallespir, just travessada la frontera des de la Vajol: el mític pas de l’exili del 39) o, més a prop de nosaltres, al Solsonès, al municipi de Navès. I altres. Però fora de les comarques gironines (Selva, Gironès, Empordà) el lloc més conegut que hem d’incloure en aquesta llista provisional, **la Selva del Camp**, es troba força lluny, gairebé 200 km d’AP7 més avall, és a dir, havent de passar una colla de valls, serralades i comarques cap al sud, fins al bell

mig del Camp de Tarragona; concretament és al nord-est de la demarcació del Baix Camp, a tocar de Reus però també del límit amb el Tarragonès i l'Alt Camp. No cal dir que és més lluny encara la població anomenada simplement **Selva** que es troba en plena *part forana* de Mallorca (això vol dir a l'interior de l'illa, fora ciutat), uns 30 km al nord-est de Palma.

Això per no sortir dels nostres Països, perquè evidentment, si mirem nord enllà, on diuen que la gent és lliure, rica, neta, desvetllada i feliç (ja m'agradaria veure-ho, segur que no n'hi ha per a tant), és a dir, en ple cor d'Europa, hi ha una regió d'Alemanya (no un *land* sencer, però molt més que una comarca) coneguda com **la Selva Negra** (en alemany, de fet, *Schwarzwald*, de manera que això de "Selva Negra" no deixa de ser una versió traduïda als llenguatges romànics, però ja amb tradició de segles: una mica com Colònia per *Köln*, certament una antiga colònia romana, o Renània per *Rheinland* o 'país del Rin [*Rhein*]').

La clau de tot plegat, com ja deveu haver intuït si no ho sabíeu, és que, antigament, s'emprava amb normalitat la paraula "selva" (al capdavant derivada directament del llatí *SILVA*) en lloc de la més comuna actualment, "bosc" (que arribà més tard, i en darrera instància era d'origen germànic, tot i que també passada pel llatí). I és clar, doncs, que "selva" (*SILVA*) volia dir 'bosc en general', no pas, com avui molta gent es pensa, 'bosc tropical'. Segurament en té bastanta culpa un tal Tarzan de la Selva, d'aquest malentès.

Tornant a mirar el mapa, en podríem donar molts de tombs, i evidentment anar

a parar a la selva amazònica, o a la del Congo, la fama de les quals segurament té a veure amb aquella confusió (que molta gent es pensi que "selva" vol dir 'selva tropical'); però no: fem el contrari. És a dir, tornem cap a casa, i això vol dir –ara sí– a la nostra seca Segarra. Hom diria que aquí no n'hi ha ni n'hi pot haver, de selves. Però s'equivocaria de mig a mig, ja que no només teníem també una antiga **Selva** (o Selves, en plural), sobre la qual ara tornarem, sinó que hi ha també, a mig camí entre Guissona i Sanaüja –avui pertanyent al municipi de Torrefeta i Florejacs–, un poble anomenat **Selvanera** (sovint pronunciat "Sauvanera", però això no tindria res d'especial), l'explicació del qual és que volia dir, precisament, 'selva negra' (entenent "negra" de forma literal, per la tonalitat dels arbres, o bé com a equivalent de 'densa, espessa'); en tot cas, és sabut pels especialistes que antigament l'adjectiu "nere, nera" (com encara ara en aranès, per exemple) era una variant fonètica de "negre, negra", sí.

Ara bé, com acabem d'esmentar, a banda de Selvanera a la Segarra tenim (o teníem, car ja se n'ha perdut l'ús i només és una referència històrica) un lloc anomenat adés la Selva, adés les Selves, en plural. Però no era un poble, ni un simple indret, sinó tota una contrada, gairebé una subcomarca, que es trobava, per entendre'ns, al sud de Montmaneu, aproximadament entre la Panadella, Argençola i Talavera, una zona que encara avui és molt boscosa, amb vessants de muntanya orientats majoritàriament de cara al nord (més frescos i humits i aptes per a la vegetació, doncs, que no els vessants de cara al sud, com tothom sap). Vist en el conjunt

de la Segarra històrica (o natural), aquesta zona, que hem designat com gairebé una subcomarca, seria la transició natural entre el que ara coneixem com Alta Segarra (la comarca o subcomarca de Prats de rei, Calaf, etc., que és l'origen històric de l'autèntica Segarra, com s'ha explicat en altres ocasions) i la Baixa Segarra, corresponent a la conca de capçalera dels rius Gaià i Corb, amb capital evident a Santa Coloma de Queralt. En tenim constància històrica, és a dir, a través de documents antics (però no pas tan antics: de l'època Moderna, segles XVI-XVII, per exemple), i sobretot apareixia sovint designant una subdivisió eclesiàstica (un "deganat") que era anomenat "de la Segarra i les Selves", en què el primer topònim (Segarra) no designava pas la zona de Cervera sinó la de Calaf i Prats (Alta Segarra, doncs) i el segon (Selves) es referia, per tant, a una àrea diferent, que era aquesta a què hem fet referència. Seria bonic i potser útil, en fi, de recuperar amb una certa vitalitat real,

en ple segle XXI, aquest nom de la Selva (o millor amb aquell plural distintiu: les Selves) per a referir-nos a aquesta zona, que si bé administrativament pertany (la major part; Talavera no) a la demarcació de l'Anoia, ja no es pot designar com Alta Segarra amb propietat, però tampoc no és, encara, Baixa Segarra... Ben mirat, si tiréssim una mica més avall (o amunt; en tot cas cap al sud) faríem cap, per Bellprat, a la serra de la Brufaganya, i qui sap si l'aigua de Sant Magí no podria beneir una tal idea!

*El Regassol del Vallès, 10 de juliol
de 2021*

*(Dedico aquest article a Emilia Suau,
que un dia, fa uns anys, em va aturar
pel carrer – suposo que per una meua
fama d'implacable explicador de noms
– per a preguntar-me sobre el sentit de
la "selva" al nostre país, i em va picar
el cuquet...)*